

8. Teleworking is here to stay and may raise productivity if implemented appropriately. URL: <https://voxeu.org/article/teleworking-here-stay-and-may-raise-productivity-if-implemented-appropriately>
9. Healthy and safe telework: technical brief. Geneva: World Health Organization and the International Labour Organization, 2021. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/publication/wcms_836250.pdf
10. Eurofound (2022). Ethics in the digital workplace. Publications Office of the European Union, Luxembourg. URL: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef22038en.pdf

Ключові слова: трудове право, працівник, дистанційна робота, віддалена робота, права.

Key words: labour law, employee, telework, remote work, rights.

БОРИЧЕНКО КАТЕРИНА ВАЛЕРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення,
доктор юридичних наук, доцент*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВАГІТНИХ ЖІНОК В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах розвитку України як соціальної держави основним її завданням є забезпечення рівня мінімальних гарантій для населення. У зв'язку з воєнним станом, запровадженим в Україні з 24 лютого 2022 року, економічною кризою та неможливістю на цьому етапі знизити рівень бідності, держава, у першу чергу, повинна забезпечувати тих осіб, які в силу певних об'єктивних обставин не в змозі самостійно досягти достатнього рівня життя. До такої категорії, зокрема, відносяться і вагітні жінки, від ефективності соціального захисту яких залежить не лише рівень життя, збереження здоров'я та швидкість відновлення їх працездатності, але й життя і здоров'я дитини.

Одним з найпоширеніших та найефективніших видів соціального захисту вагітних жінок є грошові виплати у зв'язку з вагітністю та пологами, порядок призначення та здійснення яких урегульований Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV, Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 № 2811-XII, постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» від 27.12.2001 № 1751 та деякими іншими нормативно-правовими актами.

Здійснення грошових виплат у зв'язку з вагітністю та пологами як у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, так і у системі державної соціальної допомоги пояснюється дещо

різним правовим статусом майбутніх мам-найманих працівниць, підприємців, які відповідно до закону звільнені від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, та жінок, не застрахованих у системі соціального страхування (жінок із числа військовослужбовців, непрацюючих жінок або таких, які зареєстровані як безробітні, студенток, аспіранток, докторанток тощо), що впливає на порядок визначення розміру допомоги, джерело її фінансування та суб'єкта призначення і виплати.

Так, відповідно до ст. 25 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «допомога по вагітності та пологах застрахованій особі виплачується у розмірі 100 % середньої заробітної плати (доходу), обчисленої у встановленому законодавством порядку, незалежно від страхового стажу жінки за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої становить 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей – 70) календарних днів після пологів. Жінкам, віднесеним до 1-3 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 180 календарних днів зазначеної відпустки» [1].

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами відповідно до ст. 9 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» також виплачується залежно від перебігу пологів, кількості народжених дітей та статусу жінки протягом 126 (140/ 190) календарних днів «у розмірі 100 % середньомісячного доходу (стипендії, грошового забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) жінки, та не може бути меншою 25 % від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць» (станом на червень 2022 року – 620,25 грн) [2].

Допомога по вагітності та пологах у системі загальнообов'язкового державного страхування, як правило, виплачується за місцем роботи вагітної. Проте за трохи більше ніж три місяці військової агресії Російської Федерації проти України стало зрозуміло, що у районах активних бойових дій, тимчасової окупації території нашої держави визначений законом порядок здійснення названої грошової виплати не може бути реалізований та виключно з процедурних причин обмежує права тимчасового непрацездатних через вагітність та пологи жінок на соціальний захист та достатній життєвий рівень.

Саме тому відповідно до п. 2.1. Порядку надання матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування України деяким категоріям застрахованих осіб, затвердженого постановою правління Фонду від 24.01.2017 № 8, на період дії правового режиму воєнного стану по всій території України застраховані особи, які мають оригінал листка непрацездатності, виданий відповідно до Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.11.2001 № 455, або електронний листок непрацездатності, сформований відповідно до Порядку видачі (формування) листків

непрацездатності в Електронному реєстрі листків непрацездатності, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.06.2021 № 1234, та не можуть реалізувати своє право на отримання допомоги по вагітності та пологам через свого роботодавця у зв'язку із проведенням бойових дій на території його розташування, можуть самостійно звернутися до робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України за місцем свого тимчасового перебування для призначення матеріального забезпечення.

Жінкам, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, допомога призначається і виплачується органами соціального захисту населення за місцем їх проживання. Подати відповідну заяву разом з пакетом документів можна «поштою до органів соціального захисту населення районних держадміністрацій або в електронній формі (через офіційний веб-сайт Мінсоцполітики, інтегровані з ним інформаційні системи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування або Єдиний державний веб-портал електронних послуг). Заяви з необхідними документами також приймаються уповноваженими посадовими особами виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади та посадовими особами центру надання адміністративних послуг, які передають їх протягом трьох робочих днів з дати їх надходження відповідному органу соціального захисту населення» [3].

Таким чином, варто констатувати, що не дивлячись на воєнний стан, що триває в Україні, нею повністю виконуються позитивні зобов'язання у соціальній сфері, що передбачають вжиття всіх належних заходів забезпечення, зокрема, права вагітних жінок на соціальний захист у виді допомоги по вагітності та пологам, зокрема процедурного характеру, що спрощують доступ до досліджуваної грошової виплати шляхом надання можливості скоротити ланцюжок зобов'язаних суб'єктів, від активних дій яких залежить отримання грошових виплати жінкою.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 49–51. Ст. 376
2. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 № 2811-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 5. Ст. 21.
3. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1751. *Офіційний вісник України*. 2001. № 52. Ст. 2365

Ключові слова: право на соціальний захист, грошові виплати, вагітність та пологи, тимчасова непрацездатність, достатній життєвий рівень.

Key words: the right to social protection, cash benefits, pregnancy and childbirth, temporary incapacity for work, adequate standard of living.